

AROS ASYL KOMPETENS

Utvärderingsrapport: Aros Asyl Kompetens

Av: Kristina Helgesson Kjellin
September 2007

Postadress: UP AROS ASYL
Landstingets kansli
Box 602
751 25 Uppsala
www.uparos.se
sis.foster@seca.c.se +46 (0)70 314 76 02
birgittafries@yahoo.se + 46 (0)70 253 11 84

1. Inledning

I juni 2007 avslutades projektet Aros Asyl Kompetens, som påbörjades i januari 2006. Aros Asyl Kompetens är ett kompletterande projekt till Up Aros Asyl, vars syfte har varit att arbeta för ökad kompetens gällande asylmottagning och asylprocessen hos nyckelpersoner som på olika sätt arbetar med asylsökande. Centralt för projektet har också varit att arbeta för ”ökad kännedom om varandras organisationer, kompetenser och arbets sätt [och] genom samordning på ett bättre och effektivare sätt än vad nu är fallet [...] bereda asylsökande möjlighet till arbete och självförsörjning under väntetiden” (Källa: Ansökningsrapporten för Aros Asyl Kompetens). En viktig aspekt av projektet har även varit att projektets deltagare i sin tur ska sprida kunskaper och erfarenheter om asylsökande och asylprocessen vidare inom de arbetsplatser som de arbetar vid, samt att projektet ska leda till att asylsökande rekryteras till nyanställningar och/eller till praktikplatser.

Efter att Up Aros Asyl hade påbörjats beslutades det gemensamt inom projektet att ett projekt för kompetensutveckling gällande asylmottagning var nödvändigt för att säkerställa ett av målen för Up Aros Asyl, nämligen att ”utveckla metodik för samarbete, samordning och samverkan bland nätverkets aktörer”, samt ”att säkerställa att vars och ens kompetens tas till vara”. En omfattande metod- och kompetensutveckling ansågs därför viktig. En ansökan gällande kompetensutveckling för tiden 060101 till 070630 bifölls och projektet har finansierats av ESF Växtkraft Mål 3. Aros Asyl Kompetens har således varit en integrerad del av Up Aros Asyl.

För att uppnå projektets syfte har olika metoder använts: föreläsningar, workshops och internat. Under projekttiden har totalt 14 tillfällen organiserats (se nedan). Deltagarna vid dessa tillfällen har varierat; vissa tillfällen, framför allt föreläsningarna, har nått ut till en större allmänhet, medan andra (workshops och internat) mer har riktat sig till de mest engagerade i de deltagande organisationerna.

Den här rapporten har som syfte att behandla resultaten från utvärderingsarbetet, samt summera och analysera projektet som helhet, det vill säga från och med starten 060101 till och med 070630. Jag börjar med att presentera hur jag har gått till väga i utvärder-

ingsarbetet. Därefter följer en presentation av de olika aktiviteter som har ägt rum inom ramarna för Aros Asyl Kompetens, samt resultaten av utvärderingsarbetet. Rapporten avslutas med en summerande och konkluderande analys av projektet.

2. Metod

Utvärderingen av Aros Asyl Kompetens har varit en så kallad processutvärdering, där det har varit viktigt att jag som utvärderare följer projektet som en process och deltar i de olika aktiviteter som har organiserats. Det ska sägas att jag kom in i arbetet då projektet redan var påbörjat, varför jag inte deltog i de första aktiviteterna som ordnades.¹

En kombination av metoder har använts i utvärderingsarbetet. Dessa har varit enkäter, intervjuer, samt deltagande observation. Fokus har dock varit på de kvalitativa metoderna, det vill säga, intervjuer och deltagande observation.

376 enkäter har totalt sett delats ut för att på så sätt få kunskap om basfakta kring deltagarna. 18 djupintervjuer har genomförts. De som har intervjuats är projektets koordinatörer Birgitta Fries och Sis Foster, projektets ordförande Sören Bergqvist, samt representanter för Röda Korset, Kunskapsbolaget Integra, Cosmos, Landstinget i Uppsala län, Landstinget Västmanland, Nyby Vision, Uppsala Kommun, Migrationsverket i Västerås, Uppsala Hem, samt deltagare som inte är med i Up Aros Asyl men som har varit med vid föreläsningar och som representerar Edda-skolan och utbildningsverksamheten Amadeus. Istället för att skicka ut enkäter till deltagare i efterhand, som jag gjorde under hösten-06, valde jag under våren-07 att i slutet av varje tillfälle dela ut enkäter som deltagarna fick fylla i. Detta gjorde jag för att svarsfrekvensen förhoppningsvis då skulle bli högre, vilket den också blev. Det krävde dock en förenklad enkät, då det sällan finns speciellt mycket

¹ Det framgår av intervjuerna att det har rått en viss oklarhet bland projektdeltagarna gällande utvärderarna och deras roller. Några uttryckte att de till en början kände sig granskade när de förstod att utvärderarnas arbetssätt inkluderade analys också av deltagarna och de grupprocesser ägde rum, men att de med tiden har sett värdet med den typen av utvärderingar.

tid för deltagarna att fylla i den. Värdet med enkäterna har varit att jag på ett snabbt och enkelt sätt har fått in basfakta om deltagarna, och sedan har jag utifrån dem kunnat gå vidare med intervjuer.²

Enkäter kan vara ett bra mätinstrument för att få en överblick över deltagarnas intryck och upplevelser av de olika aktiviteterna, men jag ser det som mycket viktigt att komplettera enkäterna med intervjuer för att få en större och djupare kunskap om deltagarnas upplevelser av projektet.

Eftersom det inte har varit möjligt att genomföra intervjuer med alla deltagare, har deltagande observation varit ett nödvändigt inslag för att på så sätt komplettera den bild som enkäterna och intervjuerna har gett. Att som utvärderare själv delta i de olika aktiviteterna är viktigt för att förstå projektet och se de processer som äger rum. Vikten av att utvärderaren deltar vid de olika tillfällena och inte enbart förlitar sig på enkätsvar framgår tydligt senare i rapporten.

3. Kompetensutveckling

I enkäterna och intervjuerna är det tre faktorer som framkommer som centrala i relation till den kompetensutveckling som har organiserats inom projektet. Dessa faktorer är: uppbygget av programmet, de sociala relationerna och vikten av byggande av nätverk, samt den elektroniska plattformen. Nedan utvecklar jag dessa faktorer, men börjar med en redogörelse för de genomförda aktiviteterna inom projektet.

3.1 De genomförda aktiviteterna

14 aktiviteter har ägt rum inom ramen för Aros Asyl Kompetens: 6 workshops, 5 föreläsningar, inklusive en teaterföreställning, och 3 internat:

² Se Bilaga 1 för enkäternas utformning.

Workshop 1, 16/1 2006: Information & kommunikation. Användande av e-plattformen.
(Kenneth Sundin)

Antal deltagare vid workshopen var 18 stycken, 13 kvinnor och 5 män.

Ett delmål med workshopen var utvecklandet av en fungerande metodik och modell för partnerskapet, nätverksarbetet och projektverksamheterna. Av de svarande så tyckte alla utom en att workshopen levde upp till det målet.

Jag deltog inte vid den här workshopen.

Seminarium 1, 27/1 2006: Erfarenheter från Re - Komp. Samarbete, samordning & samverkan. (Benny Hjern)

Antal deltagare vid seminariet var 17 stycken, 14 kvinnor och 3 män.

Jag deltog inte vid det här seminariet.

Internat, 28/2-1/3 2006: Kommunikation för ett professionellt samarbete.

Kommunikation för ett gott bemötande (Com4change)

Antal deltagare vid internatet var 13 stycken, 10 kvinnor och 3 män.

Ett delmål med internatet var att finna effektiva samarbets- och samverkansmodeller mellan och inom partnerskapets olika organisationer.

Av de svarande så tyckte alla att internatet levde upp till det målet.

Jag deltog inte på det här internatet.

Föreläsningar 3/5 2006: Transitliv

Antal deltagare vid föreläsningarna var ca 100 stycken (antalet något oklart på grund av att vissa hade anmält sig som sedan inte kom till föreläsningarna).

Under dagen var det en rad olika föreläsare som utifrån olika aspekter redogjorde för asylprocessen. Det var ett stort engagemang bland åhörarna och det blev mycket diskussioner. I diskussionen lyftes Up Aros Asyl fram som ett gott exempel gällande kompetenshöjning i asylfrågor och att ett sådant projekt kan ge ringar på vattnet som ger möjligheter att påverka olika instanser på skilda nivåer. Det betonades av flera av åhörarna att dagen hade erbjudit flera och alternativa bilder av transitliv. En av deltagarna skrev så här

i enkäten: ”Tack så mycket för att jag fick vara med denna dag som för mig bidrog till både stimulans, ny kunskap och tid för reflektion!”

Workshop 2 (Uppsala), 19/5 2006: Asylprocess & asylmottagande. Påverkan av den nya lagen. (Olle Hancock)

Antal deltagare vid workshopen var 28 stycken (andelen kvinnor och män oklart).

Workshopen bestod dels av en genomgång av den nya asyllagen, samt grupparbete där varje grupp skulle diskutera olika fall utifrån den nya asyllagen. Jag deltog i en grupp och i den var det livliga diskussioner kring de olika fallen och hur de skulle tolkas. Olle Hancock gick runt mellan grupperna och varje grupp fick chans att ställa frågor till honom. Det var meningen att varje grupp skulle redovisa för hela gruppen, men till det fanns det inte tillräckligt med tid.

I den utvärderingsrunda som hölls på slutet framgick det att det hade varit en mycket intressant workshop, men att det var ett för mastigt program och att det hade varit bra om varje grupp hade hunnit redovisa och det hade funnits mer tid för diskussion. Flera uttryckte att workshopen gärna hade fått hålla på längre.

Det fanns ingen representant från Migrationsverket med under workshopen, vilket flera tyckte hade varit önskvärt eftersom man då hade man kunnat få svar på olika frågor som nu blev obesvarade.

Några menade också att även om allt material från workshopen läggs ut på nätet, så kan man inte utgå ifrån att alla har tillgång till det. Sis Foster menade att det var tydligt att det fanns ett behov av att följa upp workshopen med ytterligare ett seminarium med samma tema och att det var något som hon skulle återkomma till, eventuellt under hösten 2006. Ett delmål med workshopen var att öka kunskaperna om och förståelsen för asylsökande och asylprocessen hos politiker och beslutsfattare. Deltagarna kom främst från olika frivilligorganisationer. Det är därför tveksamt om det delmålet uppfylldes, om politiker och beslutsfattare nåddes av workshopens innehåll.

Workshop 3 (Västerås), 23/5 2006: Asylprocess & asylmottagande. Påverkan av den nya lagen. (Michael Williams)

Antal deltagare vid workshopen var 24 stycken, 17 kvinnor och 7 män.

Workshopen i Västerås hade samma struktur och innehåll som workshop 2 i Uppsala. Den stora skillnaden var att det blev mer tid för grupparbeten och för redovisning än det fanns tid för i Uppsala. Detta berodde till stor del på att Michael Williams var mycket strukturerad i sitt upplägg av föreläsningen så att det blev gott om tid för grupparbeten. Deltagarna vid workshopen representerade bland annat Asylhälsan, Integra och Röda Korset. Det var även en ganska stor grupp tolkar närvarande, samt politiker. En representant från Migrationsverket deltog också, vilket flera uttryckte som mycket bra. Delmålet att nå politiker och beslutsfattare uppfylldes vid den här workshopen.

Jag deltog i två grupper under grupparbetena. Liksom i Uppsala var det livliga diskussioner kring de olika fallen och hur de skulle tolkas. Michael Williams gick runt mellan grupperna och tog ganska mycket tid till frågor i varje grupp.

Workshopen avslutades med en snabb utvärdering. Deltagarna verkade vara mycket nöjda och flera uttryckte också här att man ville ha en uppföljning av workshopen, gärna under hösten 2006.

Föreläsning (Västerås) 13/9 2006: Hur står det till?-finns det plats för asylsökande/flyktingar i den svenska sjukvården? (Sonia Bentling) Paneldebatt.

Antal deltagare vid föreläsningen och paneldebatten var 56 stycken, 44 kvinnor och 12 män.

Sonia Bentling föreläste först om kulturmöten i vården. De personer som har svarat på enkäten var mycket positiva till hela dagen, framför allt till Bentlings föreläsning. Paneldebatten var de inte lika positiva till, någon menade att det inte var acceptabelt att vissa av paneldeltagarna tog tillfället att framföra partipolitiska åsikter.

Det blev mycket diskussion efter Bentlings föreläsning, bland annat om omskärelse och hur man inom vården ska förhålla sig till kulturella och religiösa skillnader. Det blev också diskussion angående hur vårdssituationen ser ut för asylsökande i andra europeiska länder och det fanns olika åsikter i publiken huruvida man ska se den svenska asylpolitiken som human eller inte.

Bland åhörarna fanns deltagare både från myndigheter och frivilligorganisationer och under diskussionen blev det tydligt att det fanns stor kompetens bland åhörarna så att man kunde förmedla kunskap till varandra. Flera påpekade att det var väldigt positivt att möta människor från olika sammanhang.

Internatet Wiks slott 23-24/10 2006

Antal deltagare vid internatet: 21 stycken, 17 kvinnor och 4 män.

Endast 3 personer svarade på enkäten.

Temat för internatet var ”empowerment” och jämställdhet/mångfald.

Internatet inleddes med att Rebecka Lennartsson presenterade sin forskningsrapport gällande asylsökande i eget boende i Uppsala och Västmanlands län. Därefter följde en diskussion där olika aspekter ur rapporten lyftes fram, bland annat diskuterades den bild av asylsökande som framställs i media och vikten av att asylsökandes egna röster kommer fram. Därefter föreläste Bengt Starrin om ”empowerment” som förhållningssätt och som begrepp, med Pippi Långstrump som belysande exempel.

På det följde en workshop där deltagarna skulle arbeta i grupper kring hur ett mottagandeprogram för asylsökande idealt borde se ut och vilka riktlinjer som borde vara vägledande i ett sådant mottagandeprogram. Under diskussionens gång blev det tydligt hur viktigt det är att man lär känna varandra och lär om varandras roller för att bra samordning ska kunna äga rum och hur viktigt Up Aros Asyl är för samordningen i framtiden.

Nardin Crisbi från ESF-rådet föreläste sedan om jämställdhet och mångfaldsarbete och lyfte bland annat fram hur man bemöter kvinnor och män olika och vilka konsekvenser det kan få i arbetet med asylsökande.

Av intervjuerna framgick det att deltagarna var mycket positiva till internetet, inte minst lyftes Rebecka Lennartssons och Bengt Starrins föreläsningar fram som mycket bra och tankeväckande.

Föreläsning om "Kulturgrammatik" (Gillis Herlitz) 27/11 2006

Inställt på grund av sjukdom.

Workshop Uppsala 18/1 2007: Inspiration – Kunskap – Utveckling. En workshop om UP AROS ASYLs informations-och kommunikationsplattform.

Antal inkomna enkäter var 11 stycken. Av dem var antalet kvinnor 7, och antalet män var 4. Totalt antal deltagare var 14 stycken, 9 kvinnor och 5 män.

Syftet med workshopen var att lära sig mer om plattformen, hur den kan användas mer utförligt än enbart för att söka information och för att ta kontakt med andra deltagare. Workshopen riktade sig till de som är mycket involverade i projektet och som på olika sätt använder sig av plattformen. Dagen var till stor del inriktad på att arbeta själv med plattformen, att lära sig att använda nya funktioner, bland annat att skapa diskussionsgrupper.

Resultaten från enkätvaren visar att deltagarna överlag var mycket nöjda med workshopen. Det som flera betonade var vikten av att tillsammans praktiskt arbeta med plattformen, samt att diskutera framtiden för plattformen efter projektets slut. Flera uttryckte att de önskar att plattformen ska finnas kvar efter projektets slut, däremot fanns det lite olika åsikter gällande i vilken form den skulle finnas kvar. Många uttryckte också att de önskade en till workshop om plattformen, att det inte var tillräckligt med en. Det märktes på deltagarna att de tyckte att det var en viktig workshop och det var överlag en mycket positiv stämning, där det blev tydligt att deltagarna känner varandra bra.

Föreläsning Västerås 13/2 2007: Föreläsning med Gillis Herlitz: Att mötas.

Antal inkomna enkäter var 52 stycken. Av dem var antalet kvinnor 47, och antalet män 3. Oklart: 2. Det totala antalet deltagare var 97 stycken.

Föreläsningen riktade sig till många som annars inte är involverade i Up Aros Asyls arbete. Deltagarna bestod framför allt av personer som i sin yrkesroll på olika sätt möter asylsökande, bland annat inom vården (undersköterskor, sjuksköterskor, logoped, läkare, arbetsterapeut, kuratorer, barnmorska) inom SFI, Röda Korset, Arbetsförmedlingen, Migra-tionsverket, tolkar och lärare. Det var inga asylsökande som var där och lyssnade, i alla fall inte vad som framgick via enkäterna.

Föreläsningens tema var kulturmöten och Gillis Herlitz belyste ämnet från olika synvinklar i relation till asylsökandes situation. Han pratade om kulturchock/kulturtrötthet, att se människan bortom kategorierna, om språkets centrala betydelse, kulturella perspektiv på friskhet och sjukdom, vad som sker i "exilskapet", vidare vad som anses normalt och onormalt i olika kulturer. Han var en mycket entusiastmerande föreläsare som fick med sig publiken och det framgick att de kände igen sig i många av de situationer som han målade upp.

Det som framgick av enkäterna var att många hade ganska höga förväntningar på föreläsningen och att alla tyckte att föreläsningen levde upp till deras förväntningar. Några röster från enkäterna: "Mycket humor i allvarligt ämne." "Mycket lärorikt, lättsamt, roande." "Föreläsaren gav många aha-upplevelser."

Föreläsning Uppsala 15/2 2007: Föreläsning med Gillis Herlitz: Att mötas.

Antal inkomna enkäter var 35 stycken. Av dem var antalet kvinnor 29, och antalet män var 4. Det totala antalet deltagare var 75 stycken.

Upplägget på föreläsningen var detsamma som i Västerås. Liksom i Västerås var det många av deltagarna som på olika sätt jobbar med asylsökande, bland annat i Nyby Vision, som SFI-lärare hos Medborgarskolan, som handläggare hos Migrationsverket,

som kvartersvärd hos Uppsala Hem, i Röda Korset, Uppsala Universitet, Kunskapsbolaget Integra, Asylhälsan Cosmos, inom Landstinget i Uppsala län, Samariterhemmet, Uppsala Kommun, Länsstyrelsen, kuratorer och läkare.

Av enkätsvaren framgick det att många hade haft höga förväntningar på föreläsningen och att de tyckte att deras förväntningar hade uppfyllts. Ett fåtal uttryckte att föreläsaren berörde ämnet i alltför generella och allmänna ordalag och att de hade förväntat sig en ”mer avancerad nivå” på föreläsningen. Vid det här föreläsningstillfället var det också många asylsökande i publiken, varav många inte fyllde i några enkäter. Det framgick under föreläsningens gång att det var ganska många i publiken som inte kunde följa med i språket och Gillis Herlitz ombads att prata saktare. Det framgick också i några av enkäterna att det var svårt för icke svensktalande att förstå språket. Så här skrev en person: ”Jag trodde att målgruppen var asylsökande + personer som arbetar med asylsökande och då var det för svårt språk och för snabbt. Vi kommer inte tillbaka med våra elever om man inte tänker mer på språknivån.” En annan person skrev: ”Tyvärr är språket **alldeles** för svårt – snabbt och svåra ord och uttryck!” En tredje person skriver: ”Trodde kanske att det skulle vara mer språkligt anpassat till icke svensktalande.”

Det är möjligt att det någonstans har brustit i informationen angående språknivån för föreläsningen, eller vem föreläsningen riktade sig till. Som framgick av några av enkätsvaren fanns det olika förväntningar på föreläsningen och man tyckte inte att föreläsningen riktigt behandlade det man hade förväntat sig, dock av olika skäl. Däremot är det viktigt att påpeka att det i några enkäter kom fram att man tyckte att det var mycket positivt att publiken bestod både av ”svenskar” och invandrare/asylsökande; en blandning som tidigare har efterlysts av deltagare inom ramen för Aros Asyl Kompetens.

Workshop Uppsala 28/2 2007: Asylsökande och arbetsmarknaden. En workshop om UP AROS ASYLs arbete med sysselsättning för asylsökande.

Totalt antal inkomna enkäter var 12 stycken. Av dem var könsfördelningen jämn. Totalt antal deltagare var 17 stycken.

Syftet med workshopen var att diskutera olika arbetsmarknadsfrågor i relation till asylsökande, exempelvis om asylsökande har rätt att arbeta i Sverige, hur partnerskapet och nätverksarbete kan fungera i relation till de här frågorna, hur e-plattformen skulle kunna användas som ett verktyg, samt synen på asylsökande som arbetskraft från arbetsgivarnas sida. Eftermiddagen ägnades åt två workshops: i den första workshopen skulle deltagarna diskutera utformandet och värdet av en meritportfölj, den andra workshopen ägnades åt att diskutera anställningsintervjusituationen.

Av enkäterna framkom det att majoriteten av deltagarna tyckte att workshopen levde upp till de förväntningar de hade på dagen. Det flera uttryckte var att de inför workshopen hoppades att de skulle få lära sig mer om vad som gäller rent lagligt för asylsökande på arbetsmarknaden, liksom att de skulle få lära sig mer om asylsökandes situation på den svenska arbetsmarknaden. Vikten av att få diskutera de här frågorna tillsammans med andra framkom också som en stark förväntan hos flera stycken.

Även om många tyckte att dagen hade levt upp till deras förväntningar, fanns det också några röster som var mer kritiska, vilket framkom tydligt i den ena av grupperna som jag deltog. Flera stycken i den gruppen uttryckte frustration över gruppuppgifterna, de förstod inte vitsen med den andra workshopen, det vill säga, då vi skulle diskutera anställningsintervjusituationen och vad man som arbetsökande vill förmedla av sig själv. Det uttrycktes också kritik över att inga asylsökande deltog i workshopen. Några andra kritiska röster som framkom i enkäterna sade: ”det blev mycket kring anställningssituationen [och] lite (inget) kring alternativa vägar in på arb.marknaden.” En annan person skrev: ”Jag vet att företag hade varit intresserade av att delta och ge sitt perspektiv på saken. Man kunde kanske tänka sig att gå ut med inbjudan även till lokala arbetsgivare.”

Det framgick av flera enkäter att man hade önskat att det hade funnits mer tid för diskussionerna, samt att det var mycket värdefullt med de spontana och informella diskussioner som uppkom under pauser och grupparbeten.

Internat Wijks slott 15-16/3 2007.

Antal inkomna enkäter var 14 stycken. Könsfördelningen bland dem var 10 kvinnor och 4 män. Totalt antal deltagare var 18 stycken, 13 kvinnor och 5 män.

Den första dagen gjorde Rebecka Lennartsson och Kristina Helgesson en presentation av sitt utvärderingsarbete, där bland annat skillnaden mellan formella och informella strukturer lyftes fram och hur de kan verka inkluderande eller exkluderande. Därefter följde en workshop i mindre grupper som handlade om hur man på bästa sätt ska utforma asylmottagandet. Den metodologiska modellen som användes för det arbetet var den så kallade SWOT-modellen, där styrkor, svagheter, möjligheter och hot skulle lyftas fram. De olika grupperna redovisade sina arbeten för varandra. I redovisningarna uppkom det viss förvirring gällande hur man skulle tolka och förstå SWOT-modellen.

Arbetet med asylmottagningen fortsatte också under internatets andra dag. Partnerskapets/nätverkets framtid, liksom plattformens framtid, diskuterades också under båda dagarna. Centralt i diskussionerna under internatet var frågan kring spridning och påverkan, det vill säga, hur man på bästa sätt ska förmedla den samlade kunskapen som partnerskapet har genererat, så att den når rätt personer i olika positioner.

Av enkäterna framkom det att det som alla uppskattade mest med internatet var deltagarnas engagemang och de diskussioner som fördes, både de som ägde rum i organiserad form och de som uppkom spontant i korridorerna eller på fikarasten. Flera personer uttryckte att internatet var viktigt för att få en bild av hur fortsättningen av projektet ska se ut, liksom hur avslutningen av projektet ska hanteras på bästa sätt. Vikten av att bli konkret i flera frågor, framfördes också. Det framkom också att deltagarna nu känner varandra så väl, vilket gör att det blir bättre diskussioner. Förhoppningar om fortsatt samarbete uttrycktes också av flera stycken. Så här skrev en person gällande vad som var bäst med internatet: "Den enorma energi och öppenhet som finns i gruppen." En annan person skrev så här om internatet: "Ger mig styrka att fortsätta i det dagliga arbetet." En person uttryckte dock att det var negativt att man inte kom fram till några beslut under internatet.

Teaterföreställning och föreläsning 4/5 2007: TEMA: Tjänstemannarollen och vår syn på ”de andra”. UNDANTAGSTILLSTÅND.

Totalt antal inkomna enkäter var 41 stycken. Av dem var 33 kvinnor och 8 män. Det totala antalet deltagare är oklart.

Dagen bestod dels av en enmansföreställning som åskådliggjorde tjänstemannens situation och den konflikt som kan uppstå mellan ens eget samvete och känslor och de lagar och regler som man måste följa. Därefter följde en föreläsning av Eva Norström (etnolog), där hon talade om asylmottagning och vår syn på ”de andra”. Programmet riktade sig till personer som på olika sätt arbetar med, eller kommer i kontakt med asylsökande, och deltagarna representerade bland annat skolan, SFI-utbildning, Migrationsverket, Uppsala Kommun, Nyby Vision, Länsstyrelsen, Röda Korset, Landstinget, Cosmos, Kunskapsbolaget Integra och studieförbundet Bilda.

Av enkäterna framgick det att både teaterföreställningen och föreläsningen uppskattades mycket av deltagarna, att de satte fingret på svårigheter och dilemman som man kan stöta på i arbetet med asylsökande. Lokalen (Missionskyrkan) gjorde dock att det ibland var svårt att höra, både under teaterföreställningen, liksom under den efterföljande diskussionen. Under diskussionen märktes det också en del spänningar i publiken, framför allt gentemot Migrationsverkets personal. Strävan att komma ifrån ett ”vi och dom-tänkande” mellan Migrationsverket och frivilligorganisationer som har präglat arbetet inom Up Aros Asyl, kom tyvärr inte riktigt fram i diskussionen. Anledningen till det kan dels ha varit diskussionsledarens sätt att leda diskussionen, liksom formen för diskussionen. Möjligtvis hade det varit bättre att sitta i mindre grupper och diskutera, än att som nu skedde, diskutera i plenum.

Så här skrev en av deltagarna från Migrationsverket: ”Mycket intressant pjäs med frågor man kanske inte alltid tänker på som medmänniska. Tycker dock inte personalen på Migrationsverket ska behöva försvara att man arbetar där.” Samtidigt framkom det, både under diskussionen och i enkäterna, att också deltagarna från Migrationsverket uppskattade att tjänstemannarollen och dess dilemman lyftes fram. Så här skrev en deltagare från

Migrationsverket: ”Det har varit en mycket bra eftermiddag som speglat tjänstemannarollen och dess dilemman.

3.2 Upplägget av programmet

En central fråga för ett projekt som handlar om kompetensutveckling är förstås hur man ser på kompetensutveckling och vilka metoder som man ser som de bästa att använda för att kompetensutveckling ska ske på bästa tänkbara sätt.

Från projektkoordinatorerna Sis Fosters och Birgitta Fries sida fanns det från början av projektet en intention att kombinera och variera tillvägagångssätt och båda framhåller att de aktiviteter som har organiserats inom ramen för Aros Asyl Kompetens stämmer väl överens med de intentioner som fanns i början av projektet. De uttrycker båda att mycket tid har lagts ner för att få till ett så bra program som möjligt och båda tycker att det har varit mycket roligt och stimulerande att jobba med kompetensutvecklingen. Vilka teman som skulle tas upp vid de olika tillfällena var klart från början, sedan har de ibland fått justera planerna beroende på olika omständigheter. Båda framhåller dock att kompetens kan uppfattas på många olika sätt och att det finns olika åsikter och förväntningar gällande vad kompetensutveckling är.

En av koordinatorerna uttrycker i intervjun att hon gärna hade experimenterat mer med formerna och med metodiken för kompetensutvecklingen; exempelvis önskar hon att de hade haft fler workshops och färre föreläsningar. Teaterföreställningen ”Undantagstillstånd” lyfter hon fram som ett bra exempel på användandet av en annan form av metodik. Vidare menar hon att hon gärna sett att mer fokus hade lagts på hur man för vidare kunskap till den egna arbetsplatsen.

Den andra koordinatören uttrycker att det ibland har varit lite för dålig framförhållning i planerandet av programmet. Hon önskar också att de hade nått ut till fler, bland annat till politiker och till företagare; det menar hon framför allt gäller den workshop om arbetsmarknaden som genomfördes i februari 2007 där hon inte tycker att rätt personer (politiker, arbetsgivare) nåddes. Hon tror att Up Aros har nått fler i Västerås än i Uppsala; att de

aktiviteter som har organiserats har nått en större publik i Västerås och också nått ut i media på ett mer omfattande sätt än i Uppsala.

Många av deltagarna säger att de inte visste vad de skulle förvänta sig när de gick med i projektet. Några hade tidigare deltagit i liknande projekt med blandade erfarenheter; därför var det svårt att veta hur Up Aros Asyl och Aros Asyl Kompetens skulle fungera. Ingen har uttryckt missnöje med programupplägget, utan deltagarna tycker överlag att de olika aktiviteterna har motsvarat eller överträffat de förväntningar de hade. Alla utan undantag uttrycker att man har fått lära sig mycket nytt om situationen för asylsökande, liksom om varandras roller och arbetssätt. Några önskar att ett par workshops hade följts upp. Det gällde dels den workshop som hölls under våren 2006 som handlade om asylprocessen och den nya lagen, dels den workshop som handlade om plattformen, som genomfördes i januari 2007.

Deltagarna uttrycker också att de är mycket nöjda med koordinatorens arbete och deras upplägg av projektet. Koordinatorerna säger båda att de tycker att det har varit bra att vara två stycken som delar på koordinatorsrollen; de menar att det hade varit svårt att klara av allt ensam, och att det har varit bra att ha någon att utbyta tankar och idéer med.

En komponent som många betonar som viktig vad gäller kompetensutveckling är projektets koppling till Uppsala Universitet och till forskningen, som de menar har gett projektet tyngd. Föreläsningdagen på museet om ”Transitliv” där flera forskare deltog lyfts fram som ett positivt exempel, liksom Rebecka Lennartssons forskningsrapport ”Mellan hopp och förtvivlan” som har genererat ny kunskap som de tror kan nå långt utanför projektets ramar. På samma sätt har flera av deltagarna uttryckt sig positivt gällande att utvärderingar görs av projektet, då det ses som viktigt att några utifrån följer projektet och förmedlar iakttagelser och nya perspektiv.

Det som framför allt har uppskattats av de mest aktiva deltagarna i projektet har varit de workshops och internat som har organiserats, vilket jag utvecklar mer under nästa rubrik.

3.3 Sociala relationer: vikten av nätverksbyggande

Båda koordinatörerna, samt övriga intervjuade, betonar vikten av den sociala interaktionen mellan deltagarna som mycket viktig för kompetensutveckling. En bra blandning av formell och informell interaktion, samt att lära känna varandra i projektet går inte att underskatta; dessa faktorer är av central betydelse för kompetensutveckling, eftersom det innebär att man känner förtroende för varandra och då vågar vara ärliga i diskussioner. I enkäterna och intervjuerna framkommer det att de former för kompetensutveckling som har uppskattats mest av deltagarna, och som man upplever har varit mest utvecklande, har varit workshops och internat, där man har fått arbeta tillsammans kring olika uppgifter och på så sätt också har lärt känna varandra bättre.

Alla intervjuade betonar att internaten har varit mycket bra och att det är viktigt att träffas, umgås och lära känna varandra, vilket internaten ger tid till. ”De ger en samhörighetskänsla”, uttrycker en kvinna. En annan kvinna menar att man får påfyllnad vid de här tillfällena, och att man får bekräftelse. Speciellt betonas det av flera att det är bra att representanter från Migrationsverket har varit med i projektet, så att det inte blir ett ”vi och dom -förhållande” i relation till Migrationsverket. Deltagare i projektet från Migrationsverket uttrycker också att förhållningssättet gentemot dem från övriga deltagare har förändrats under projektets gång, från viss misstänksamhet, till förståelse för den roll och det regelverk som Migrationsverkets personal måste förhålla sig till.

Det tycks inte finnas någon upplevelse av att genus har haft någon avgörande betydelse för delaktigheten. Både kvinnor och män uttrycker att de under hela projektets gång har känt att de ges tid att tala och att övriga lyssnar när de talar.

Kopplingen mellan Uppsala och Västerås har upplevts som mycket positiv från alla inblandade parter, även om några har uttryckt att det skulle ha gått att göra mer av den. En person menade att anledningen till att det transnationella arbetet fungerar så bra är att man åker bort från sin normala vardag och verkligen hinner prata och umgås när man träffas, medan det bara är på internaten som man får samma tid till umgänge och samtal med deltagarna från Västerås. Personen i fråga uttryckte att uppdelningen mellan Uppsala

och Västerås har varit ”katastrofal”, medan några andra uttryckte att de har saknat en tydlig motpart i den andra staden att dela erfarenheter med. Deltagarna från Västerås upplevde i början av projektet att de fick åka mycket till Uppsala för möten, men de tycker att fördelningen mellan städerna med tiden har blivit bättre. Den sammanlagda erfarenheten av samarbetet mellan Västerås och Uppsala är dock mycket positiv från samtliga deltagare.

3.4 Den elektroniska plattformen

Att e-plattformen har varit av stor betydelse för kompetensutvecklingen framgår med tydlighet i intervjuerna. Från början av projektet fanns det inte någon uttalad plan att inkludera användandet av en plattform, berättar koordinatorena, men tidigt i projektet så utvecklades idéerna kring användandet av en elektronisk plattform och den blev tidigt ett viktigt verktyg, inte minst för kommunikation och spridning av information.

Samtliga intervjuade framhåller att den elektroniska plattformen har varit viktig under projektets gång, även om upplevelsen av den varierar till viss del. Inte minst framhåller de att den har varit viktig för att hitta information och för kontaktskapande och nätverksbyggande mellan projektets deltagare.

Den workshop om användandet av plattformen som organiserades i januari 2007 uppskattades mycket av alla deltagarna. Både av enkäterna och intervjuerna framgick det att workshopen kändes som mycket angelägen, och att de gärna hade sett att fler liknande workshops hade organiserats. En av koordinatorena uttryckte också att det hade behövts användas mer tid för att lära sig att använda den. Hon menade också att det egentligen hade krävts mer resurser för plattformen som inte fanns från början beräknat i budgeten, samt att det hade varit bra att ha någon som var tilldelad ansvar för den på ett tydligare sätt än som har varit fallet.

Gällande plattformens framtid så har några uttryckt en önskan att den ska finnas kvar också efter att Up Aros Asyl är avslutat. En kvinna uttryckte att plattformen ”ger en känsla av sammanhang” och hon med flera hoppades att plattformen kommer att leva

vidare också efter projektets slut. En av de intervjuade tyckte att det vore bra om plattformen utvecklades så att också asylsökande kunde använda sig av den. Samtidigt är det flera som har betonat att det är svårt att veta om den kommer att vara en tillgång eller inte efter att projektet är avslutat. Om gemensamma aktiviteter kommer att äga rum så är det möjligt att den kan fylla en funktion, men samtidigt framhålls det att det då krävs att det är någon person som är ansvarig för den och håller den uppdaterad. Några av de intervjuade menade att det ibland har varit svårt att hitta information på plattformen därför att den har varit ”rörig” och svår att överblicka. Ett par av de intervjuade uttryckte att de kände en viss rädsla för att använda sig av plattformen; de kände sig ”fördummade” när de inte förstod hur den fungerade, vilket ledde till att de drog sig för att använda den. Däremot har flera uttryckt uppskattning över möjligheten att få utbildning om plattformen av Kenneth Sundin, vilket de tycker har fungerat bra.

Även om plattformen inte kan ersätta möten ”på riktig”, är det uppenbart att den har fungerat som ett viktigt komplement.

4. Summerande och konkluderande analys av Aros Asyl Kompetens

Utvärderingsarbetet visar att deltagarna vid de olika arrangemangen överlag är mycket nöjda och positiva till projektet i helhet och tycker att de olika aktiviteterna har varit lärorika och givande på flera sätt. Som har framkommit i rapporten så är det framför allt vikten av nätverket som lyfts fram. Att lära känna varandra och att lära sig om varandras roller och på vilket sätt man arbetar med asylsökande, leder till en ökad förståelse för varandras positioner. Det är viktigt för att ett partnerskap ska fungera bra och för att kompetensutveckling och inläring ska ske.

Majoriteten av deltagarna vid samtliga tillfällen har varit kvinnor, vilket speglar den kvinnodominans som råder inom många yrkesgrupper som kommer i kontakt med asylsökande. Projektets båda koordinatörer är kvinnor (Sis Foster och Birgitta Fries), liksom projektets tre utvärderare (Inga-Lill Aronsson, Rebecka Lennartsson och Kristina Helgesson Kjellin), medan ordföranden är en man (Sören Bergqvist). Det är därför värt

att notera att majoriteten av föreläsningar och workshops har letts av män, medan kvinnor har haft mer ledande roller på internaten. Även om projektets deltagare, som framgick tidigare i rapporten inte har upplevt att något kön har dominerat över det andra, så kan man fundera över hur det kommer sig att så många av föreläsarna har varit män, när de yrkesgrupper som jobbar med asylsökande till största del består av kvinnor.

Som framkommit tidigare i rapporten så uttrycker samtliga deltagare att det har varit mycket positivt att ha ett samarbete mellan Uppsala och Västerås. Det är förstås angeläget att fundera kring hur man ska ta tillvara på de upparbetade kontakter och nätverk som nu finns mellan städerna. Vilka erfarenheter har gjorts och vilken samlad kunskap förfogar deltagarna över som kan vara till gagn för deras och andras fortsatta arbete inom asylområdet?

De olika seminarier, workshops, föreläsningar och internat som har organiserats har uppskattats mycket, framför allt workshops och internat. Genom föreläsningarna har man nått en större publik, vilket också har varit en viktig målsättning. Deltagarna som representerar Landstinget i Västmanland uttrycker exempelvis i intervjuerna att de har nått ut med sin verksamhet till allmänheten och till media på ett sätt som de inte tror hade varit möjligt utan medverkan i Up Aros Asyl. De har därför mycket positiva erfarenheter av att ha varit en del av projektet och de tycker att de föreläsningar som har organiserats som en del av Aros Asyl Kompetens har nått ut till en stor publik.

Som redogörs för i inledningen så har syftet med Aros Asyl Kompetens varit att arbeta för ökad kompetens gällande asylmottagning och asylprocessen hos nyckelpersoner som på olika sätt arbetar med asylsökande. Resultaten av enkäterna och intervjuerna visar på att den delen av syftet med projektet har uppfyllts. Vidare har en del av syftet med projektet varit att ”utveckla metodik för samarbete, samordning och samverkan bland nätverkets aktörer”, samt ”att säkerställa att vars och ens kompetens tas till vara”. Den delen av syftet har delvis uppfyllts. Både koordinatörer och några av deltagarna uttrycker att de tycker att deltagarnas egen kompetens hade kunnat tas tillvara mer än vad som har skett. Vad gäller samarbete, samordning och samverkan har projektet lagt grunden genom att

erbjuda förutsättningar för deltagarna att lära känna varandra och bilda nätverk, både genom olika aktiviteter och via plattformen. Det återstår att se vad som sker med det nätverket efter att projektet är avslutat.

Det är tydligt att valet av parter är centralt vid starten av ett projekt, att rätt personer finns med från början, och att man når de nyckelpersoner som kan spela en viktig roll för projektet. Sis Foster menar att en av framgångsfaktorerna för projektet var att projekttiden blev förankrad hos personer med inflytande som kunde stödja projektet. Det är också tydligt att det är viktigt att de deltagare som är med har stöd från sin arbetsplats och att de ges tid till att sprida information och kunskap vidare inom den egna arbetsplatsen.

Den del av syftet som säger att projektets deltagare ska sprida kunskaper och erfarenheter om asylsökande och asylprocessen vidare inom de arbetsplatser som de arbetar vid, har uppfyllts till viss del. Vissa av deltagarna uppger att de har haft stor möjlighet att sprida vidare kunskap som de har fått genom Aros Asyl Kompetens inom den egna arbetsplatsen, medan andra säger att de inte alls har haft någon sådan möjlighet, framför allt beroende på brist på tid, men även på grund av brist på förankring inom den egna arbetsplatsen. Att sprida kunskapen vidare är förstås centralt, liksom att det sker i rätt forum och på olika nivåer. En av koordinatörerna uttrycker att hon tycker att de hade kunnat fokusera mer på hur deltagarna skulle kunna ta tillvara på kunskapen och föra den vidare, något som också framfördes som ett förslag i den första utvärderingsrapporten inför den avslutande terminen.

Den del av projektet som inte riktigt har uppfyllts handlar om de asylsökandes koppling till arbetsmarknaden, framför allt målsättningen att projektet skulle generera praktikplatser för asylsökande. Kanske var det en alltför ambitiös målsättning, eller så skulle de olika kompetensutvecklingsaktiviteterna ha haft en tydligare inriktning på det från början. Det framgår också av intervjuerna att flera av deltagarna till en början trodde att asylsökande skulle vara mer direkt involverade i projektet, att asylsökande skulle bjudas in till de olika aktiviteterna och att en mer direkt dialog skulle föras med asylsökande. Det tycks alltså som att det har rått en viss oklarhet kring asylsökandes deltagande i projektet. Det

ska dock framhållas att även om inte projektet har genererat praktikplatser, så är det högst möjligt att exempelvis arbetet med meritportföljer som Nyby Vision har drivit med stöd från Up Aros Asyl i framtiden leder till praktik eller arbete.

Som tidigare nämnts så har plattformen varit ett viktigt verktyg för kompetensutveckling, kommunikation, utbyte av information och för nätverksbyggande inom projektet. Up Aros Asyl är ett av de första av motsvarande projekt där en plattform har använts på det sättet, vilket inte minst har varit viktigt för den transnationella delen. Men också nationellt har den alltså fyllt en viktig funktion. En rekommendation för kommande projekt är således att bygga vidare på de erfarenheter av plattformen, både positiva och negativa, som finns inom Up Aros Asyl. Det är viktigt att man planerar för användandet av en plattform från början av ett projekt, samt att man har någon som är tilldelad ansvaret för den. Det är också viktigt att man tidigt har workshops för deltagarna, där man lär sig hur man på bästa sätt ska använda sig av den.

Det finns en maktaspekt i relation till vem som definierar vad kompetens är och vem som avgör vad som krävs för att kompetensutveckling ska äga rum. Språket spelar en viktig roll här, då termer och uttryck kan användas i olika sammanhang både för att inkludera och exkludera. Då deltagarna i projektet alla är väl insatta i frågor som har med asylsökande att göra och alla har stor erfarenhet av att arbeta med dessa frågor, så tycks det inte som att det har varit några problem av den sorten vid workshops och vid internaten. Däremot är det viktigt att vara medveten om hur lätt språket kan användas både för att inkludera och exkludera, samt hur informella maktstrukturer med hierarkier och motsättningar kan uppstå i liknande projekt. Här har förstås koordinatorena spelat en avgörande roll för den goda stämning som har rått inom projektet, som samtliga deltagare har vittnat om.

Avslutningsvis vill jag lyfta fram några punkter som kan fungera som rekommendationer för kommande projekt:

- Aros Asyl Kompetens visar på att internat och workshops är framgångsrika koncept som både bidrar till att bygga upp bra sociala relationer mellan projektets deltagare och stimulerar till kompetensutveckling.
- Värdet av en elektronisk plattform framkommer med tydlighet i utvärderingen av Aros Asyl Kompetens. En rekommendation är därför att bygga vidare på de erfarenheter som nu finns, att ha med det från början i planeringen av ett projekt, samt att avsätta ett par workshops i början av projektet för att lära sig om plattformen. Det rekommenderas också att en person utses från början som är ansvarig för plattformen, för uppdatering och så vidare.
- Aros Asyl Kompetens visar på värdet av att vara två koordinatörer som delar på planering och arbetsuppgifter.
- Up Aros Asyl bygger vidare på tidigare EQUAL-projekt (Re-Komp). Aros Asyl Kompetens pekar på vikten av att ta tillvara på kunskap och erfarenheter sedan tidigare och bygga vidare på de nätverk som redan existerar.
- Utvärderingsarbetet visar att det finns ett behov av, och en önskan hos många av deltagarna, att kompetensutveckling inom asylområdet fortsätter i någon form. Det är därför angeläget att fundera hur det nätverk som finns kan leva vidare och, om så är önskvärt, expandera efter projektets slut.